

Hoivaisuus kulttuurisena valtavirtana

Katsaus suomalaisten miesten isyyskertomuksiin

PETTERI EEROLA

Suomalaisten miesten isyys ja isänä olemisen käytännöt ovat kokeneet huomattavia muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana. Nämä muutokset ja miesten vanhemmuuden uudet käytännöt ovat koskettaneet erityisesti perheitä, joissa on pieniä lapsia. Tässä kirjoituksessa tarkastelen suomalaisten pikkulapsiperheiden isien vanhemmuudessa viime vuosikymmeninä tapahtuneita muutoksia. Väitöstutkimukseni (Eerola 2015) tuloksiin pohjaten kuvaan, kuinka nämä muutokset heijastuvat miesten omassa kertomuksissa isyydestään. Lopuksi esitän kolme ehdotusta, joilla jaettua vanhemmuutta ja isien osallisuutta vanhemmuuden arjessa voidaan edistää edelleen.

Muutoksia suomalaisessa isyydessä

Kolme vuosikymmentä sitten lastenvaunuja kotipihalla työntelevä isä oli yleisen ihmettelyn, kummastelun ja huvittuneisuudenkin aihe. Harva oli kuullutkaan omasta tahdosta koti-isäksi jäävästä miehestä. Olihan isän paikka töissä perheen elantoa hankkimassa, ei kotona lapsia hoitamassa. Paljon on kuitenkin muuttunut lyhyessä ajassa. Tutkijat ovat kuvanneet muutoksia miesten lastenhoitokäytännöissä kehityskulkuna etäisestä elättäjästä läheiseksi läsnäolijaksi (Huttunen 2014; Goldscheider & al. 2014). Tämän kehityskulun myötä vaihtavasta, soseet syöttävästä ja vauvan kylvettävästä isästä on tullut pikemminkin normi kuin poikkeus. Vaikka vanhemmuuden sukupuoli-

littuneet jakolinjat eivät ole kokonaan kadonneet, enää iltapäivät hiekkalaatikolla viettävä isä leikkikäisen lapsen kanssa ei yllätä ketään.

Tutkimus on dokumentoinut varsin kattavasti sekä suomalaisten miesten vanhemmuuden käytännöissä että heidän omassa isyyskäsitteissään tapahtuneita muutoksia. Väestöliiton vuosikymmenen takainen *Perhebarometri* kuvaa, kuinka 2000-luvun alkuvuosina isäksi tulleista miehistä yhdeksän kymmenestä näki lastenhoidon vauva-ajasta alkaen keskeiseksi isyyteen kuuluvaksi tehtäväksi (Paajanen 2006, 36). Käytännössä kaikki isät kokivat hoivaamisen olevan osa isyyttä (Paajanen 2006, 53). Kaksi kolmesta isästä sanoi hoitavansa lapset yhtä hyvin kuin äitikin (Paajanen 2006, 76). Vanhemmuuden käytäntöjen tuon hetkistä murrosvaihetta kuvaavat kuitenkin miesten näkemykset vanhemmuuden jakamisesta (Paajanen 2006, 43). Puolet miehistä näki jakavansa lapsenhoitoon liittyvät tehtävät tasaisesti lapsen äidin kanssa. Toinen puolikas tutkimukseen osallistuneista totesi äidin kuitenkin edelleen olevan enemmän vastuussa lapsenhoitoon liittyvistä tehtävistä.

Siirryttäessä tarkastelemaan miesten lastenhoitoon käyttämää aikaa 2010-luvulla muutokset aiempaan ovat selkeitä. Väestöliiton ajankäyttötutkimus kuvaa, kuinka miesten ajallinen osuus lastenhoidosta kahden työssäkäyvän vanhemman pikkulapsiperheessä oli vuonna 2010 jo 41 prosenttia (Miettinen & Rotkirch 2012, 76). Vaikka ero äitien 59 prosenttiin on selkeä, miesten lastenhoitoon käyttämän ajan kasvu on ollut huimaa, miltei 60 prosenttia 1980-luvun lopusta (Miettinen & Rotkirch 2012, 60). Osittain kyse on ke-

Texti perustuu väitöstutkimukseeni "Responsible fatherhood: A narrative approach" lectio praecursoriaan.

hityskulusta, jossa vanhemmat ylipäättensä panostavat lapsiinsa ajallisesti aiempaa enemmän. Kuitenkin muun muassa julkisen ja laaja-alaisen 1990-luvulla voimistuneen isyyskeskustelun (ks. Aalto 2012; Jallinoja 2006) ja isien yhteiskunnallisen tukemisen myötävaikuttamana isät ovat kasvattaneet lastenhoitoon käyttämäänsä aikaa äitejä enemmän. Erityisesti nuorten ja koulutettujen kaupunkilaisien halua panostaa lastenhoitoon näyttää lisääntyneen (Miettinen & Rotkirch 2012, 79; Lainiala 2014; Takala 2005).

Suomalaisen perhevapaajärjestelmän kehittämisellä on ollut kahden edellisen vuosikymmenen aikana näkyvä rooli miesten aktivoimisessa lastenhoitoon. Vaikka isien pitämien perhevapaiden määrä on kasvanut hyvin hitaasti, kasvu on tapahtunut sitä mukaa, kun heille on ositettu omia vapaita. Vuonna 2012 miehistä 84 prosenttia jäi lapsen syntymän jälkeen isyysvapaalle maksimissaan kolmeksi viikoksi. Tämän lisäksi ns. isäkuukauden¹ piti puolestaan noin kolmannes miehistä. Vanhempien yhteisestä vapaasta isien osuus oli kuitenkin vain muutamia prosentteja. (THL 2015.) Tämä kuvaa, kuinka vanhempien yhteinen vapaa tulkitaan edelleen ensisijaisesti äidin vapaaksi, jonka jakamisesta keskustellaan vain harvoissa perheissä. Lopputulos on, että tällä hetkellä isät pitävät vanhempainrahaan oikeuttavista vapaista yhteensä hiukan alle 10 prosenttia.

Suhteessa pohjoismaisiin isäkollegoihin suomalaiset pitävät hyvin vähän perhevapaita. Suomi on miesten vapaissa esimerkiksi Ruotsia jäljessä noin kaksikymmentä vuotta. Ruotsissa miesten pitämien perhevapaiden osuus on kasvanut kahdessa vuosikymmenessä kymmenestä prosentista neljännekseen (Eydal & al. 2015, 6). Myös Islanti miltei 30 ja Norja noin 20 prosentin osuuksilla painivat miesten vapaissa Suomen kanssa eri sarjassa (Eydal & al. 2015, 6). Muissa Pohjoismaissa isien osuus perhevapaista on saatu kasvuun osittamalla miehille omia perhevapaita. Ainoastaan Tanska, jossa perhevapaiden uudistusta isäystävällisempään suuntaan ei ole toteutettu, laahaa perhevapaissa Suomen luvuissa. Islannin, Ruotsin ja Norjan esimerkit osoittavat, että myös suomalaismiesten pitämien perhevapaiden määrä on mahdollista saada kasvuun, kun perhevapaajärjestel-

män isäystävälliseen kehitykseen panostetaan.

Kansainvälisessä viitekehyksessä Suomi liitetään mainituista eroavaisuuksista huolimatta osaksi pohjoismaista isäystävällistä perhekulttuuria. Tähän kuuluu mm. se, että aktiivista ja lastenhoitoon panostavaa isyyttä arvostetaan, isyyttä tuetaan yhteiskunnallisesti ja julkinen puhe vanhemmuutta jakavan isyyden puolesta on vahvaa (Coltrane & Behnke 2013; Lundqvist 2012). Vertailukohtana käytetään usein esimerkiksi Yhdysvaltoja, jossa odotukset miesten vanhemmuutta kohtaan ovat huomattavasti konservatiivisemmat kuin Pohjoismaissa ja esimerkiksi koko maan kattava isyysvapaajärjestelmää ei ole lainkaan. Myös useisiin Eurooppalaisiin isäkollegoihinsa nähden suomalaiset pitävät enemmän perhevapaita ja jakavat lastenhoitoa vähintäänkin kohtuullisella panostuksella.

Tutkimuksen lähtökohdat

Väitöskirjani *Responsible fatherhood: A narrative approach* (Eerola 2015) aiheena ovat suomalaisten pienten lasten isien käsitykset ja kertomukset vastuullisesta isyydestä. Sen keskeinen kysymys on, kuinka 2000-luvun isäystävällisessä ilmapiirissä isäksi tulleet miehet puhuvat tehtävistään, velvollisuuksistaan ja vastuistaan vanhempina. Kuten kuvasin, suomalainen isyys on kokenut viimeisten vuosikymmenten aikana suuria muutoksia sekä käytännön että kulttuurin tasolla. Tämä on vaikuttanut myös siihen, kuinka miehet itse suotavista isänä olon muodoista, tavoista ja vastualueista puhuvat.

Tutkimukseni pohjautuu haastatteluaineistoihin, jotka kattavat yhteensä 60 haastattelua 44 isältä. Olen itse haastatellut 16 isää kahteen otteeseen vuosien 2008 ja 2011 välisenä aikana. Ensimmäisten haastattelujen aikaan iältään 23–29-vuotiaat miehet olivat pienten esikoislasten isiä. Kahden vuoden kuluttua suoritetulla toisella haastattelukierroksella suurin osa miehistä oli tullut isäksi toistamiseen. Haastateltavat olivat saaneet ensimmäiset lapsensa isäkollegoitaan nuorempina, sillä miehet tulevat Suomessa ensimmäistä kertaa isäksi keskimäärin noin 31-vuotiaina. Perhe- ja koulustaustaltaan miehet olivat enemmän tai vähemmän keskiluokkaisia ja korkeasti koulutettuja. Tutkimukseni lisäaineiston muodostaa kollegani Johanna Mykkäsen vuonna 2003 keräämät 32 esikoisisien haastattelua. Mykkäsen alun perin väi-

¹ Kuuden viikon mittainen isäkuukausi ja kolmen viikon isyysvapaan korvattiin vuoden 2013 alusta alkaen yhdeksän viikon mittaisella isyysvapaalla, jonka käytöstä ei ole vielä tilastoja.

töskirjaansa (Mykkänen 2010) haastattelemat isät olivat 21–44-vuotiaita, ja heidän koulutustausta vaihteli peruskoulusta yliopistolliseen jatkotutkintoon. Tämä aineisto täydentää keräämiäni haastatteluja haastateltavien laajemman ikähaitarin ja monimuotoisemman koulutustaustan osalta.

Tarkastelen tutkimuksessani miesten isyyspuhetta kerronnallisen metodologian kautta (ks. Squire & al. 2008; Hyvärinen 2010; Heikkinen 2001). Lähtökohta on, että kertomukset rakentavat, välittävät ja uusintavat sekä henkilökohtaisia merkityksiä että kulttuurisia käsityksiä todellisuudesta. Kerronnallisuuteen kuuluu ajatus, että kertominen on ihmiselle luontainen tapa tuottaa merkityksiä ja havainnoida ympäröivää todellisuutta. Kasvatus- ja yhteiskuntatieteissä kerronnallisia menetelmiä on käytetty edeltävien vuosikymmenten aikana tarkasteltaessa esimerkiksi perhe-elämään ja elämänmuutoksiin liittyviä henkilökohtaisia ja intiimejä kysymyksiä (esim. Sevón 2009; Hänninen 1991).

Tutkimukseni sijoittuu perhettä ja sukupuolta tarkastelevalle kasvatustieteen ja sosiologian kentälle. Se jatkaa suomalaista kasvatustieteellistä perhetutkimusperinnettä, joka on ponnistanut erityisesti Jyväskylän yliopistosta (esim. Huttunen 1990; Böök 2001; Sevón 2009; Murtorinne-Lahtinen 2011; Tuovinen 2014). Keskeisen viitekehysten tutkimukselleni muodostaa 2000-luvulla varsin elinvoimaisena kukkinut suomalainen isyystutkimus, jonka piirissä on myös aiemmin tarkasteltu miesten omia kertomuksia, tulkintoja ja kokemuksia isyydestä (esim. Aalto 2012; Mykkänen 2010; Kekäle 2007; Kokkonen 2003). Kansainvälisesti tutkimukseni edustaa sosiologista suuntausta, jossa henkilökohtaisia kokemuksia ja perhe-elämää tarkastellaan sukupuolen kautta (esim. Miller 2011; Dermott 2008; Doucet 2006). Tämän tutkimusperinteen piirissä miesten hoivaavia, aktiivisia ja niin kutsuttuja perinteisiä vanhemmuuden rooleja kyseenalaistavia isyyden käytäntöjä on tarkasteltu 1980-luvulta lähtien.

Hoivaisyyt kulttuurisena valtavirtana

Entä mitä isäystävällisessä kulttuurissa elävät pienten lasten isät itse ajattelevat vanhemmuudestaan? Tuoreimmat tutkimukset antavat vihjeitä siitä, että suomalaiset isät ovat halukkaita jakamaan vanhemmuutta nykyistä enemmän ja kantamaan yhä suurempaa vastuuta pienten lasten hoivasta. Esi-

merkkejä on useita. Väestöliiton viime syksynä julkaiseman tutkimuksen mukaan pienten lasten isät haluaisivat hoitaa lapsiaan kotona huomattavasti nykyistä enemmän (Lainiala 2014). Tämä koskee erityisesti nuoria, alle kolmekymppisiä isiä. Tuo-reet tutkimukset kuvaavat, kuinka isät olivat hive- nen äitejä myötämielisempiä koskien sekä nykyisten perhevapaiden tasajakoa (Lainiala 2014, 44) että pääministeri Alexander Stubbin hallituksen alkuvuodesta 2015 kuoppamaa kotihoidon tuen kiintiöittämistä molemmille vanhemmille (Salmi & Närvi 2014, 416). Merkit isien halusta panostaa lastenhoitoon ja jakaa vanhemmuutta enemmän ja monipuolisemmin löytyvät myös väitöskirjastani kuvaamista isyyskertomuksista.

Väitöskirjani koostuu yhteenveto-osan lisäksi kolmesta osatutkimuksesta. Niistä ensimmäisessä (Eerola & Huttunen 2011) kuvaan, kuinka miehet kertovat isäksi tulemisesta ja pienen lapsen isän olemisesta. Analyysissani nostan esiin kolme toisistaan poikkeavaa isäksi tulon ja isänä olon kertomusta, jotka olen nimennyt sosiologisia modernisaatioteorioita mukaillen. Miesvanhemmuus saa oman muotonsa niin sukupuolittuneessa modernissa kertomuksessa, uudenlaisia isänä olon tapoja etsivässä siirtymäkertomuksessa ja isän ja äidin vanhemmuuden rinnastavassa myöhäismodernissa kertomuksessa. Keskeistä kuitenkin on jokaiseen kertomukseen sisältyvä kuvaus läsnä olevasta ja enemmän tai vähemmän lastenhoitoon panostavasta isyydestä.

Toisessa osajulkaisussa (Eerola 2014) kuvaan miesten omia tulkintoja vastuullisesta isyydestä. Omissa kertomuksissaan pienten lasten isät korostavat erityisesti lastenhoitotyötä ja perheen elättämistä keskeisinä isän tehtävinä. Marssijärjestys on kuitenkin selkeä isien painottaessa hoidon ja hoi- van ensisijaisuutta suhteessa elättämiseen. Myös kasvatustehtävään panostaminen lapsen kasvaessa tulkittiin keskeiseksi vastuullista isyyttä määritteleväksi tekijäksi. Miesten kuvauksissa vastuullinen isyys määritetty samanaikaisesti sekä arkisista askareista ja hoitotehtävistä että syvemmän tason psyykkisestä sitoutumista lapsen kasvun ja hyvinvoinnin turvaamiseen.

Kolmannessa osatutkimuksessa (Eerola & Mykkänen 2013) hahmottelen, millaisia sukupuolen ja maskuliinisuuden kuvauksia miesten kertomukset sisältävät. Valtaosa isistä myötäili kunnolliseksi nimeämäni kertomusta isämiehisyydestä. Tämä hallitseva kertomus samanaikaisesti sekä kuvaa vanhempien välisiä sukupuolieroja mutta esit-

tää isät kuitenkin läsnä olevina ja äidin kanssa hoivatyötä jakavina vanhempina. Kertomus kuvaa, kuinka hoivaavasta ja vanhemmuutta jakavasta isyydestä on tullut kulttuurista valtavirtaa, jota perinteiseksi tulkittu maskuliinisuusnäkökulma ja miehiin liitettävät kulttuuriset odotukset eivät pysty haastamaan. Vaihtoehtoisina isämiehisyydestä kertomisen tapoina ovat puolestaan sekä perinteiseksi tulkittua maskuliinisuutta korostava että sukupuolieron kokonaan häivyttävä kerrottava. Myös molemmat vastakertomukset kuvaavat kuitenkin miesten panostamista lastenhoitoon, joskin toisistaan vastakkaisin ja hallitsevasta kertomuksesta poikkeavin sanankäntein. Tämä vahvistaa käsitystä hoivan keskeisestä roolista 2000-luvun kulttuurisessa isyyskuvastossa.

Muutoksia isyyskertomuksissa

Osatutkimusten tulokset tukevat ja vahvistavat näkemystä, jonka mukaan suomalaiset isät ovat valmiita jakamaan vanhemmuutta sekä nykyistä enemmän että monipuolisemmin. Ne myös kuvaavat, kuinka isät kokevat lastenhoitotyön keskeisimmäksi vastuullista isyyttä kuvaavaksi tekijäksi heti lapsen syntymästä alkaen. Isyyskertomukset kuvaavat hoivaamisen ja hoitotyön isän omaan aloitteellisuuteen ja vastuuntuntoon pohjautuvina itsestäänselvyyksinä. Kun tarkastellaan aiempien sukupolvien miesten kertomuksia isyydestä esimerkiksi Merja Korhosen (1999) ja Sari Kokkosen (2003) väitöskirjojen kautta, on helppo huomata muutoksen olevan suuri.

Myös kertomusten kuvaukset vanhemmuudet sukupuolittuneisuudesta näyttävät muuttuneen. Siinä missä edellisten sukupolvien perheissä miesten ja naisten vastuualueet perhepiirissä näyttäytyivät vielä keskeisesti toisistaan poikkeavina (esim. Aalto 2012), nyky-isät kuvaavat vanhempien rooleja monessa mielessä toistensa kaltaisiksi. Miesten hoivavastuun laajentumien ei ole ainoa esimerkki. Aiemmin erityisesti pikkulapsiperheissä miehen tehtäväksi tulkittu taloudellinen huolenpito näyttäytyi isien kertomuksissa pikemmin vanhempien yhteisenä vastuualueena. Tämä päti tosin lähinnä periaatteen tasolla, sillä käytännössä valta-osa tutkimukseeni osallistuneista isistä vastasi perheensä taloudesta äidin pitäessä suurimman osan perhevapaista. Kertomukset kuitenkin vihjaavat, että isät tuskin panisivat pahakseen, vaikka joustavuus ja vuorottelu vanhempien työ-

ja kotihoitojakson suhteen lisääntyisi.

Väitöstutkimukseni mukaan tämän päivän isyyttä kuvaa vahvasti isyyden muodostuminen aiempaa refleksiivisemmäksi elämänaalueeksi. Erityisesti nuorehkot ja koulutetut kaupunkilaismiehet näyttävät pohtivan laajasti roolejaan ja vastuitaan isänä. On oletettavaa, että sekä miesten aiempaa laaja-alaisempi rooli vanhemmuuden arjessa että miesten vanhemmuuteen kohdistetut uudet kulttuuriset odotusarvot ovat tuoneet mukanaan uusia kysymyksiä ja haasteita, jotka kyseenalaistavat isyyden aiemmin ehkä itsestään selväkin nähdyn luonteen. Myös laaja-alainen julkinen isyyttä käsittelevä asiantuntijapuhe on kenties antanut miehille sanat ja käsitteet pohtia isyyttään uusin tavoin. Yhtä kaikki on vaikea kuvitella, että vastaavaa refleksiivistä isyyspuhetta olisi tuotettu haastattelupuheessa muutamia vuosikymmeniä sitten. Tuoreiden äitien vanhemmuuskertomuksista vastaava refleksiivisyys on ollut havaittavissa jo kauan (Sevon 2009; Miller 2005).

Kolme ehdotusta jaetun vanhemmuuden tukemiseksi

On selvää, että miesten hoivaroolit ja käytännöt perheissä vaihtelevat paljon. Tämä on havaittavissa niin aiemmista tutkimuksista (Miettinen & Rotkirch 2012; Paajanen 2006), perhevapaatlastoista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos) kuin myös tutkimistani isyyskertomuksista. Tarkasteltaessa kokonaiskuvaa lapsiaan hoitava ja lapsiperheen arjessa läsnä oleva näyttää kuitenkin isä edustavan 2010-luvun kulttuurista valtavirtaa. Tämä on positiivinen viesti. Lopuksi esitän kolme ehdotusta, joiden pohjalta miesten osallisuutta perhearjessa ja lapsenhoidossa voidaan vahvistaa edelleen.

Koska vanhemmuuden tasapuolinen jakaminen pikkulapsivaiheessa tukee jaettua vanhemmuutta myös lapsen kasvaessa, miesten perhevapaisiin on kiinnitettävä enemmän huomiota. Koska miehet käyttävät nimenomaan heille kohdennettuja palkkasidottuja perhevapaita (THL 2015), vanhempien välistä hoitovastuuta voidaan tasata osoittamalla lisä omia vapaita. Mielekkäin tapa toteuttaa perhevapaiden uudistus on soveltaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijoiden Minna Salmen ja Johanna Lammi-Taskulan kehittämää tasakausimallia, jossa isyys-, äitiys- ja vanhempainvapaa ovat yhtä pitkät. Sanomattakin on selvä, että tämä uudistus tulee toteuttaa erilaiset perhe-elä-

män muodot ja -tilanteet huomioiden. Toteutusaan perhevapaiden tasapuolinen jakaminen tukee pitkällä aikavälillä lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäksi myös naisten työllistymistä sekä ura- ja palkkahityksen tasa-arvoistumista.

Työelämän perheystävällisyyteen on syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Vaikka asenteet ja käytännöt työelämässä ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenten aikana perheystävällisempään suuntaan (THL 2015), edelleen useilla työpaikoilla asenteet esimerkiksi miesten sairaan lapsen hoitoon liittyviin poissaoloihin lienevät nihkeitä. Asennemuutosta olisi mahdollista edistää muun muassa työelämä- ja perhejärjestöjen yhteisillä kampanjoilla, jotka palkitsisivat yrityksiä ja työnantajia isä- ja perheystävällisestä toimintakulttuurista. Tällainen tunnustus voisi olla esimerkiksi perheystävällinen työpaikka -tunnuspalkinto. Sen lisäksi, että perheystävälliset käytännöt jo itsessään parantavat työntekijöiden hyvinvointia myös työpaikalla, julkinen tunnustus todennäköisesti motivoisi yrityksiä panostamaan perheystävällisiin käytäntöihin entistä enemmän. Positiivinen maine perheystävällisestä työpaikasta olisi arvokasta mm. uusista työntekijöistä kilpailtaessa.

Tasapuolisesti jaettu vanhemmuus on syytä ottaa myös entistä vahvemmin institutionaaliseksi tavoitteeksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi jaetun vanhemmuuden kannustamisen nostamista neuvolatyön ohjenuoraksi. Vaikka suomalainen neuvolajärjestelmä osallistuu nykyiselläänkin miesten vanhemmuuden tukemiseen, isän hoitotyön määrä ja muoto nähdään usein yhä perheen vapaaksi valinnaksi. Samanaikaisesti äidin oletettu ensisijaisuus lastenhoidossa ei juuri kyseenalaistu. Koska neuvolajärjestelmällä on vahva auktoriteetti suomalaisessa vanhemmuuskulttuurissa, molemmille vanhemmille suunnattujen neuvolapalvelujen suositukset vanhemmuuden tasapuolisesta jakamisesta tuskin kaikkisivat kuuroille korville.

Edellä esitetyt kolme keinoa tulee nähdä mahdollisuuksina, joiden avulla voidaan edistää sekä perheiden hyvinvointia että jaettua vanhemmuutta. Ne tukevat myös isän ja lapsen läheisen suhteen syntymistä jo pikkulapsivaiheessa. Tällainen suhde edesauttaa lapsen kehitystä ja molempien vanhempien hyvinvointia. Se kantaa myös jatkossa, lapsen kasvaessa ja elämäntilanteiden muuttuessa.

KIRJALLISUUS

- Aalto, Ilana: Isyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa. Jyväskylä: Nykylätkulttuurin tutkimuskeskus, 2012
- Böök, Marja Leena: Vanhemmuus ja vanhemmuuden diskurssit työttömyystilanteessa. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 2001.
- Coltrane, Scott & Behnke, Andrew: Fatherhood and family policies. S. 419–437. Teoksessa Cabrera, Natasha J. & Tamis-LeMonda, Catherine S. (toim.): Handbook of father involvement. Multidisciplinary perspectives, 2nd Edition. New York, NY: Routledge, 2013.
- Dermott, Esther: Intimate fatherhood. London: Routledge, 2008.
- Doucet, Andrea: Do men mother? Toronto: University of Toronto Press, 2006.
- Eerola, Petteri: Responsible fatherhood: A narrative approach. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 2015.
- Eerola, Petteri: Nurturing, breadwinning and upbringing: paternal responsibilities by Finnish men in early fatherhood. Community, Work & Family 17 (2014): 3, 308–324.

- Eerola, Petteri & Huttunen, Jouko: Metanarrative of the “new father” and narratives of young Finnish first-time fathers. Fathering 9 (2011): 6, 211–231.
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna: Paternal masculinities in early fatherhood: dominant and counter narratives by Finnish first-time fathers. Journal of Family Issues (2013). Julkaistu 10.10.2013, DOI: 10.1177/0192513X13505566.
- Eyðal, Guðný Björk & Gíslason, Ingólfur V. & Rostgaard, Tine & Brandth, Berit & Duvander, Ann-Zofie & Lammi-Taskula, Johanna: Trends in parental leave in the Nordic countries: Has the forward march of gender equality halted? Community, Work & Family (2015): Julkaistu 9.3.2015, DOI: 10.1080/13668803.2014.1002754.
- Goldscheider, Frances & Bernhardt, Eva & Lappegård, Trude: Studies of men’s involvement in the family - Part 1: Introduction. Journal of Family Issues 35 (2014): 7, 879–890.
- Heikkinen, Hannu: Narratiivinen tutkimus – Todellisuus kertomuksena. S. 116–132. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysi-

- menetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 2001.
- Huttunen, Jouko: Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 1990.
- Huttunen, Jouko: Isyyden muutos ja tulevaisuus. S. 178–196. Teoksessa Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (toim.): Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus, 2014.
- Hyvärinen, Matti: Haastattelukertomuksen analyysi. S. 90–118. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 2010.
- Hänninen, Vilma: Työpaikan menetys tarinana. *Psykologia* 26 (1991):5, 348–355.
- Jallinoja, Riitta: Perheen vastaisuus. Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus, 2006.
- Kekäle, Jari: Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – tarinallinen näkökulma. Joensuu: Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja, 2007.
- Kokkonen, Sari: Työttömänä isänä perheessä ja yhteiskunnassa. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura, 2003.
- Korhonen, Merja: Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuudenkokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, 1999.
- Lainiala, Lassi: Perhepolitiikka kriisin aikana. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 48/2014, 2014. Infografiikka: http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/3720680/Perhebaro2014_slide1.pdf (luettu 30.4.2015)
- Lundqvist, Åsa: The gender equal father? The (welfare) politics of masculinity in Sweden, 1960-2010. S. 34-49. Teoksessa McDonald, Paula & Jeanes, Emma (toim.): Men, wage work and family. London: Routledge, 2012.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna: Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E42/2012, 2012.
- Miller, Tina: Making sense of fatherhood. Gender, caring and work. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Miller, Tina: Making sense of motherhood: A narrative approach. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Murtorinne-Lahtinen, Minna: Äitipuolen identiteetin rakentaminen uusperheessä. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 2011.
- Mykkänen, Johanna: Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 2010.
- Paajanen, Pirjo: Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoivaisä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E24/2006, 2006.
- Salmi, Minna & Närvi, Johanna: Perhepoliittiset uudistukset ja pienten lasten vanhempien mielipiteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (2014): 4, 413–423.
- Sevón, Eija: Maternal responsibility and changing relationality at the beginning of motherhood. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 2009.
- Squire, Corinne & Andrews, Molly & Tamboukou, Maria: Introduction: What is narrative research? S. 1–21. Teoksessa Andrews, Molly & Squire, Corinne & Tamboukou, Maria (toim.): Doing narrative research. London: Sage, 2008.
- Takala, Pentti: Use of family leaves by fathers. The case of Finland. Konferenssipaperi: Childhoods 2005 Conference on Children and Youth in Emerging and Transforming Societies, Oslo, Norja. [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/260805104733PN/\\$File/oslotakala.pdf](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/260805104733PN/$File/oslotakala.pdf) (luettu 30.4.2015)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015: Perhevapaita käyttävien isien työpaikoilla vapaisiin suhtaudutaan myönteisesti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2015. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tuloksia/perhevapaita-kayttavien-isien-tyopaikoilla-vapaisiin-suhtaudutaan-myonteisesti> (luettu 30.4.2015)
- THL: Tilastotietoa perhevapaiden käytöstä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tilastotietoa-perhevapaiden-kaytosta> (luettu 30.4.2015)
- Tuovinen, Paula: Isien ja tyttörien kertomuksia yksinhuoltajaperheestä. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 2014.